

СТАНОВИЩЕ

от д-р Ирина Георгиева, доцент в НБУ

Относно: дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

Тема на дисертацията: Стилистична и социокултурна типизация на каламбура в съвременната руска и българска преса

Докторант: Елена Игоревна Меснянкина

Докторантката Елена Меснянкина е разработила дисертационен труд (докторска теза) като докторант към катедра “Руски език” на Факултет по славянски филологии – СУ “Св.Климент Охридски”.

Дисертационният труд съдържа 202стр. и Приложение 1, 2, 3 и 4. Библиографията наброява 178 литературни източници. Изследването включва Увод (Введение) с.5 с мотивация за избор на тема, обект и предмет на изследването, цели и задачи, както и изследователски процедури. Уводът включва списък на публикациите по темата, в него е описана и структурата на изследването. Следва Глава 1., която ни запознава със спецификата и лингвистичния статус на явлениято езикова игра; с историята и съвременното изучаване на каламбура и мястото му сред другите видове ЕИ в руската и българската преса. Във Втора глава авторката се спира на видовете каламбури: на лексикално, граматично, семантично и стилистично ниво. Стилистичната типизация на каламбура е в центъра на вниманието на докторантката в следващата Трета глава. Глава 4 е посветена на социокултурната типизация на каламбура в руската и българската преса. Работата завършва със Заключение /стр.180-187/ следват Изводи, Библиография и практически Приложения.

Актуалност на разработвания проблем

Разработваната тематика е актуална и дисертационна най-малко в две направления. На първо място – извършва се ново комплексно структурно-съпоставително изследване на каламбурите, които функционират в рускоезичния и българоезичния публицистичен контекст. Определят се публицистичните и стилистичните функции на каламбура, отбелязват се социо и етнокултурните

особености на функционирането му. На второ място – въз основа на емпиричния материал, се открояват специфичните особености на комуникацията на руските и българските журналисти с читателите, което води до реализиране на редица цели - от информираност до манипулация, от оценка до въздействие. По този начин е изградена общата стилистична и социокултурна типизация на вестникарския каламбур в две различни лингвокултури. Като по-важно, лично за мен, е второто направление. Тук искам да подчертая, че големият плюс на изследването е съпоставителния му формат. Смятам, че в това е големият принос на този труд, на който ще се спра по-късно, когато говоря за приносите на работата.

По дадената тема Елена Меснянкина работи вече не една и две години, дълбоко в себе си тя я е премислила, анализирала, а виждаме, и че е реализирала този свой труд, който е построен върху солидна концептуална основа.

Изборът на тема е амбициозен и сполучлив, защото описва един от актуалните въпроси на съвременното езикознание, а именно въпроса за изучаването на публицистичния стил и средствата за масова информация. Конкретната задача, които си поставя Меснянкина, и с която, според моето скромно мнение, се справя успешно, е да събере и систематизира емпиричен материал, необходим за структурно-семантичната класификация на руските и българските каламбури на ниво дума и словосъчетание; да съпостави каламбура в руската и българската преса от гледна точка на лексиката и стилистичните му особености; да опише видовете социокултурни явления и да анализира процеса на декодиране на каламбура от адресата.

Литературна осведоменост на докторанта

Авторката е извършила преглед и анализ на огромен брой литературни източници (над 170 източници), като всички са цитирани коректно. Изложението е на ясен научен език и стил. Материалът е анализиран аналитично, с необходимия професионален поглед и показва много добра осведоменост и ерудираност на докторанта. Използваните литературни източници са от широк времеви диапазон – от 1820 /Карамзин/ до 2013г., което дава изчерпателна информация относно изследователската тема. Прави впечатление, обаче, значителния превес на руските имена, в сравнение с българските автори. – от 178 източника само 7 са български имена. Също така на много места преобладават руските примери.

Цели и задачи (стр.6-7)

Целта е дефинирана коректно, задачите са конкретни, като детайлизират и поясняват етапите на изследването. Те са в съответствие с обекта, предмета и целта на

дисертационния труд. Целта и задачите произлизат от работната хипотеза, която логично свързва отделните етапи и очакваните резултати.

Изследователски процедури и методи

В своя дисертационен труд авторката определя езиковата игра като екзистенциална и витална категория, която разкрива човешките способности в група.

В стремежа си да изясни и осветли своя материал Меснянкина се спира върху субекта на речта, който притежава езикова компетентност и потенциал да нарушава правилата на езика с определена цел. Такова осъзнато нарушаване на стереотипа авторката намира във весникарските каламбури, а по тях ние можем да съдим за бита и културата на българите и руснаците. Много интересни са руските и българските каламбури, основани на различните видове омоними, както и случаите на паронимна игра, в които се повтаря само външната форма на думата, но не и съдържанието му. Според авторката именно тези случаи са най-продуктивните в съвременната преса, с което не можем да не се съгласим.

В първа глава се разглежда историята и етапите на развитие на централната езикова единица в изследването – **каламбура**, като разновидност на ЕИ.

Изследването на каламбура на фона на актуалното състояние на публицистичния стил и на останалите видове ЕИ е от съществено значение при разкриването на неговото място и функции в текстовете на съвременната българска и руска преса и е необходимо за по-нататъшното му разграничаване от оказионализмите, играта с графика, фразеологията, прецедентните текстове; за отчитането на близостта и различията между тях.

Във втора глава „Структурно-семантични типове каламбури и техните стилистични функции в текстовете на съвременните руски и български печатни СМИ” се описва богатият арсенал от езикови средства, които служат на журналистите в пресата за създаване на каламбури. Най-голям интерес за изследването представляват онези каламбурни единици, в които журналистът синтезира различни начини с помощта на разнообразни езикови средства в тяхното взаимодействие.

В трета глава на дисертацията „Стилистична типизация на каламбура в руската и българската преса” се обръща внимание на функционирането на руските и българските каламбури от гледна точка на стилистичните ресурси на лексическото равнище на тяхната структура. Меснянкина достига до извода, че от гледна точка на йерархията в рамките на каламбурното цяло, главната стилистична роля принадлежи на

нелитературната лексика, която доминира над разговорната, а елементи от разговорната реч – над литературните думи.

В четвърта глава „Социокултурна типизация на каламбура в руската и българската преса” авторката фокусира вниманието си върху социалните интереси, които играят доминираща роля в живота на съвременното общество. Напълно подкрепям Меснянкина в твърдението ѝ, че властта не може да контролира мислите и езика, но съществува реалната възможност тя да контролира каналите и потоците на комуникацията като „се залагат капани” на свободния обмен на мнения и открития обществен диалог.

Изводи (стр.188-191)

Изводите са 10 и следват логическото изложение, като дават недвусмислен отговор на заявените цели и задачи на научната разработка. Те са ясни, коректни и точни. Изводите обхващат изцяло и обобщават аналитично изследователските задачи, поставени в дисертационния труд.

Приноси на дисертационния труд (стр.192)

Приносите на дисертационния труд са обединени в две направления – научни приноси /шест/ и научно-приложни /два/.

Научните приноси подчертават оригиналните изследвания на авторката, а научно-приложните аспекти на дисертацията са изведени от използването на комплексния научен подход за изследване, изпълнен на съвременно научно ниво.

Научни публикации

Представени са заглавия на публикувани 6 научни публикации, всички те са по темата на дисертацията.

Смятам, че представените публикации по темата на дисертацията покриват изискванията за научна продукция.

Приложение

Приложенията съдържат конкретен учебно-лингвистичен материал, илюстриращ конкретните задачи, които си поставя авторката в гл.2, 3 и 4.

Автореферат

Авторефератът съдържа 41 страници. Структуриран е много добре, съдържа обобщени данни и научна интерпретация на получените резултати. Изводите и приносите отговарят на същите от дисертационния труд. Считам, че авторефератът отговаря на всички необходими изисквания. Бих предложила авторефератът да съдържа резюме на руски и английски език.

Забележки и препоръки

Имам две забележки и съответно препоръки към работата на Елена Меснянкина:

1. Тя касае теоретичната част и по-специално е по отношение на методологията на изследването. Авторката само изброява отделните методи, които използва в работата си, и то много общо и размито, но не обяснява кои от тях са водещи в изследването ѝ и по какви причини. Слабост е липсата на обосновка в методологията на дисертационния труд. По мое мнение работата на Меснянкина само би спечелила, ако авторката по-ясно изрязава своята позиция и откроява по-смело своето лично виждане, когато прави преглед на основните методологични концепции.
2. Налице е липсата на балансът между руската и българската част – преобладават примери и илюстративен материал от руския език. Например на стр.71 срещу 5 руски примера има само един от българския език и това се повтаря на много места.

Заключение

Работата на Елена Меснянкина е написана с научен професионализъм, с много добро познаване на литературата по темата, с дълбоко внимание и обобщаване на езиковия материал. Дисертационният труд е оригинален и е дело на автора.

С пълна убеденост предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на Елена Игоревна Меснянкина образователната и научна степен „Доктор” .